

direction and content of the processes to improve regional crisis management in Ukraine.

Keywords: region, regional development, functions of the state, regional policy, features and principles of the organization of the regional crisis management.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2016

УДК 338.43:631.153

*Садовник Олександр Володимирович**

РОЗВИТОК ФОРСАЙТУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ПРОГНОЗУВАННЯ ПРОДУКТОВО-РИНКОВОЇ СТРАТЕГІЇ АГРОБІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Анотація. У статті наведено основні визначення поняття «форсайт», тенденції розвитку функції форсайту від «трикутника» до «ромбу» та надане власне бачення автора щодо виникнення «п'ятикутника форсайту». Описано перші спроби розробки форсайту економіки України, проаналізовано місце сільського господарства в даному передбаченні та встановлено спільні принципи між існуючим форсайтом економіки України та стратегіями розвитку агробізнесу, затверджених на державному рівні. Додатково визначено основні напрями продуктово-ринкової стратегії, які повинні враховуватися при розробці форсайту розвитку агробізнесу в Україні.

Ключові слова: форсайт, агробізнес, прогнозування, продуктово-ринкова стратегія, аграрний сектор, стратегічні кластери.

Вступ. Аграрний сектор України сьогодні є одним з найпривабливіших секторів економіки, який динамічно розвивається незважаючи на загальну економічну кризу в країні. Значні інвестиційні вливання за останнє десятиріччя в агробізнес дозволили підвищити рівень технічної та технологічної складової виробництва, підвищити якість продукції та вийти на нові ринки збуту. При цьому виникли потужні гравці на ринку сільськогосподарської продукції та продуктів їх переробки, які істотно наростили виробничі потужності, забезпечили внутрішні потреби країни та вийшли на світові ринки з якісною продукцією, яка повністю задовольняє потреби споживачів. Проте це було б неможливим без використання новітніх методів управління та сучасних підходів ведення бізнесу, які були залучені з інших секторів економіки та адаптовані під агробізнес з урахуванням сучасних трансформацій в економіці та менеджменті. Враховуючи тенденції змін економічного розвитку світу, агробізнес зацікавлений у пошуку методів стратегічного планування та прогнозування, які можуть змоделювати подальший економічний розвиток. Тому не дивно, що за таких умов все більшої уваги заслуговують форсайт-технології.

* **Олександр Володимирович Садовник** — кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і менеджменту агробізнесу, ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», ecostar@mail.ru

Постановка завдання. Форсайт, як методологія проектування майбутнього, відносно нове явище у світі економіко-управлінських наук, яке починає привертати увагу науковців і бізнесменів і має підґрунтя стати базисом розробки стратегії розвитку не лише великих підприємств, але і галузей загалом.

Основи даного методу та тенденції його розвитку закладені в працях таких закордонних учених, як Бена Р. Матртіна, М. Ентоні, Е. Хортон, Е. Хидега, Т. Куоса та інших. Розпочали роботу над впровадженням форсайт технологій пострадянські вчені, такі як А. Соколов [6], Е. Кримова, В. Третьяк. Пропозиції з використання та вдосконалення форсайт методології різнопланово розглядають вітчизняні вчені, зокрема: Л. Федулова [1,2], І. Кірнос [3], В. Познянський, Т. Кваша, І. Панченко, С. Богачов і О. Соловцова [4] та інші. Опис доцільності використання форсайт технологій у сільському господарстві можна віднайти у роботах К. Рулицької [5], Т. Кравченко [7], О. Аксьонової [8]. Зрештою, академіком М. Згуровським презентовано перший в Україні проект «Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 рр.) і довгостроковий (2020–2030 рр.) часові горизонти» [9], в якому визначальне місце в розвитку економіки України відведено аграрному сектору.

Проте, проблема застосування форсайт-технологій у сільському господарстві залишається відкритою, оскільки відсутні детальні розробки щодо використання форсайту при формуванні прогнозів розвитку як аграрного сектору, так і окремих його галузей.

Результати. У сучасній економічній літературі можна віднайти значну кількість публікацій за останні 5 років, в яких якісно описується сутність і природа виникнення форсайту. Більшість науковців розпочинають опис із згадування терміну Гербертом Уелсом, інші — з опису розвитку промисловості на початку 50-х років минулого сторіччя, коли запроваджувалися технологічні прогнози. Проте, в кінцевому варіанті всі сходяться до єдиної думки, що дана методологія може стати потужним інструментом економічного передбачення, оскільки в її основі закладені новітні інструменти якісного стратегічного аналізу, який є базисом для розробки сценаріїв розвитку економіки незалежно від її локацій: державного, галузевого, регіонального чи приватного рівня. Підтримуючи цю думку, вбачаємо за доцільне обґрунтувати поняття форсайт. Так, у роботах Л.І. Федулової [1], К.М. Рулицької [5], С. Богачова та О. Соловцової [4] наведено значну кількість визначень форсайту, серед яких, на нашу думку, найзмістовнішими є тлумачення:

- Б. Мартіна: «форсайт — систематичні спроби заглянути в довгострокове майбутнє розвитку науки, технології, економіки і суспільства з метою визначити стратегічні галузі наукових досліджень і появу базових технологій, від застосування яких можна очікувати найбільші економічні і соціальні вигоди»;
- Л.І. Федулової: «форсайт — це сценарне прогнозування соціально-економічного розвитку економіки, промисловості та суспільства в 10-20 річній перспективі»;
- Й. Шварца: «форсайт — діяльність, спрямована на критичне мислення стосовно довгострокового розвитку, проведення дискусій щодо такого розвитку

здля створення широкої представницької демократії, формування майбутнього шляхом впливу на державну політику»;

- а також, що: «форсайт — це систематичний, спільний процес побудови бачення майбутнього, націленого на підвищення якості прийняття в даний момент рішень і прискорення спільних дій. Ідеологія форсайта походить від конвергенції тенденції сучасних розробок в області політичного аналізу, стратегічного аналізу та прогнозування».

Узагальнюючи, ми дійшли до висновку, що *форсайт* можна трактувати як технологію, яка містить сукупність методів і засобів, що використовуються для реалізації фахівцями складного процесу стратегічного передбачення шляхом поділу його на систему послідовних взаємопов'язаних процедур і операцій, які мають на меті розробку концепції розвитку окремого сегменту діяльності підприємства, галузі чи країни в цілому в середньостроковому або довгостроковому періоді.

Через відсутність універсального методу проведення форсайту основою такого аналізу стало забезпечення дотримання принципів формування комбінацій методів через «трикутник форсайту», а згодом і «ромб форсайту». При цьому, використовуються різні методи прогнозування, які можна комбінувати між собою. На початковому етапі розвитку форсайту основними методами дослідження були мозкова атака, матриця варіантів, метод Делфі, розробка сценаріїв, проведення конференцій тощо. Вони повністю забезпечували виконання основних трьох функцій: *креативність* при розробці прогнозу, *експертиза* всіх запропонованих комбінацій і напрямків розвитку та *взаємодія* експертів при ухваленні ключових рішень. Даний етап мав назву технологічного форсайду, оскільки здебільшого був спрямований на вирішення питань розвитку промисловості через технологічне прогнозування. Проте, з розвитком світової економіки та суспільства запропонована технологія почала застосовуватися для прогнозування цілих економік країн світу (Велика Британія, США, Німеччина, Ірландія, Японія, Китай та інші), почали виокремлюватися нові галузі, які взяли на озброєння дану технологію. Колишні методи вже не задовольняли потреби прогнозування. Тому не дивно, що додатково почали використовувати інші методи аналізу та прогнозування, зокрема SWOT-аналіз, багатокритеріальне оцінювання, критичні технології, бенчмаркінг тощо, а функції форсайту доповнила ще одна — доказовість (рис. 1). На наше переконання, «ромб форсайту» є затісним для подальшого розвитку зазначеної технології прогнозування, оскільки експерти та замовники таких форсайт-проектів відзначають, що такі розробки здатні стати базисом для програм розвитку відповідних об'єктів дослідження.

Людство переходить на новий рівень розвитку в основу якого закладаються новітні підходи в розвитку економіки та життя на планеті — це біо- та нанотехнології, подальше зростання автоматизації та комп'ютеризації робочих місць, масштабне використання ІТ-технологій, перехід людства від професій з важкою працею до професій етично-морального спрямування. Для прогнозування в майбутньому можливо будуть застосовуватися такі методи, як непараметричне моделювання, методи, що побудовані на основі біо- та нанотехнології, поведінкове моделювання, прогресуючі методи управління бізнесом. При цьому, є всі

підстави вважати, що «ромб форсайту» переросте в «п'ятикутник форсайту», оскільки у форсайт буде закладатися принцип керованості кластерами проекту на базі надсучасних ІТ-технологій. До того ж цей принцип буде актуальним незалежно від виду форсайту, серед яких науковці виділяють національний, регіональний і корпоративний види [3]. Національний і регіональний форсайт здебільшого використовується у Західній Європі, в той час як корпоративний є більш популярний у США.

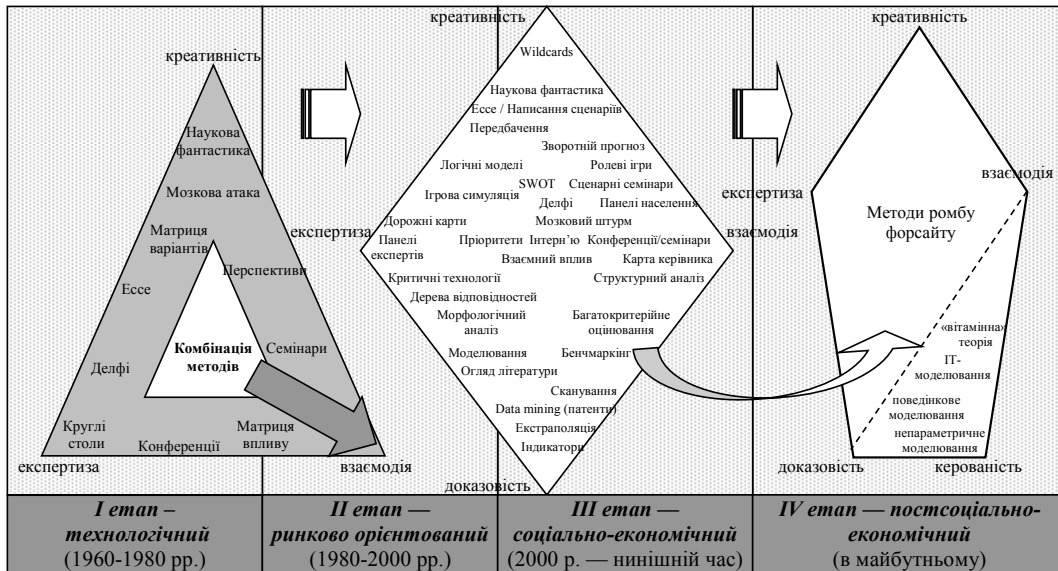

Рис. 1. Етапи розвитку форсайту, його функцій і методів прогнозування

Джерело: розроблено автором за [1, 2, 3, 6].

В Україні форсайт-технології знаходяться лише на початковій стадії розвитку, коли науковці лише вивчають доцільність та особливості використання даного методу на рівні держави, регіону чи підприємства. Одним із перших таких проектів в Україні є презентований в 2015 році академіком НАН України М. Згуровським «Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 рр.) і довгостроковий (2020–2030 рр.) часові горизонти» [9]. При його розробці було використано 3 класичні фази проведення форсайту: фаза раннього розпізнавання та аналізу інформації, фаза продукування форсайт-знань і фаза розробки варіантів майбутнього. Крім цього, даний проект базувався на використанні традиційних методів прогнозування. Так, у першому турі експертизи застосовувався метод Делфі, в ході якого була сформована група експертів з 25–30 осіб. На другому етапі було використано SWOT-аналіз, у ході якого було встановлено сильні та слабкі сторони, а також загрози та можливості у форматі «Компасу сталого розвитку» (Компасу Аткинсона). Суть даного підходу полягає в тому, що Компас Аткинсона передбачає аналіз сталого розвитку за такими складови-

ми, як екологічний вимір (*N-nature*), економічний вимір (*E-economy*), соціальний вимір (*S-society*) та якість і безпека життя людей (*W-wellbeing*). У підсумку було обрано 12 сильних факторів розвитку (*S*), 24 слабких факторів (*W*), 16 факторів, що визначають можливості розвитку (*O*) та 17 — що визначають загрози (*T*).

Таким чином був отриманий прогноз розвитку економіки України в середньостроковий (2015-2020 рр.) і довгостроковий (2020-2030 рр.) часові горизонти. Особливої уваги заслуговують кластери економіки України, які на думку експертів даного прогнозу, будуть основними у формуванні дохідної частини бюджету. Так, головними кластерами, які зроблять найбільший внесок в економіку України у 2020-2030 роках можуть стати аграрний сектор (очікувана частка внеску в економіку 17 %), військово-промисловий комплекс (15 %), інформаційно-комунікаційні технології (12 %), створення нових речовин і матеріалів, нанотехнології (12 %), енергетика (11 %), високотехнологічне машинобудування (8 %), інші кластери економіки (25 %). Як видно з даного проекту, аграрний сектор прогнозовано залишиться головним кластером економіки, оскільки для цього є всі передумови: сприятливий клімат України, наявність біля 20 % світових чорноземів, зростаюча харчова світова криза та традиції агробізнесу, які закладені в менталітеті українців [9].

Проведений SWOT-аналіз зазначеного дослідження виявив сильні сторони агробізнесу України, які доцільно в подальшому посилювати. Зокрема, до них належать: кліматично-ресурсний фактор, аграрно-трудовий потенціал і його раціональне розселення, вигідне розташування на Євроазіатському континенті та інфраструктурний фактор. Крім цього, особливу увагу бажано приділити низькому техніко-технологічному рівню, низькому рівню удобрення та захисту рослин, низькій ефективності аграрної політики в Україні та низькому рівню підприємницької культури, які відносяться до слабких сторін агробізнесу. Щоправда, зазначені слабкі сторони є дискусійними і, на нашу думку, вимагають значних роз'яснень та уточнень. Разом з цим, проаналізовані можливості засвідчують, що сучасний агробізнес спроможний розвивати систему удобрення та захисту рослин, підвищити техніко-технологічного оснащення виробництва агропромислової продукції, активізувати приватну та підприємницьку ініціативи та ініціювати покращення фінансово-кредитного забезпечення. Серед загроз відзначені погіршення аграрної політики, дестабілізація внутрішніх і зовнішніх ринків та внутрішньополітична дестабілізація, а також різке зниження кредитно-інвестиційного рівня країни.

Пошук та аналіз подібних прогнозів розвитку агробізнесу в Україні показав, що зазначений форсайт розвитку України є фактично єдиним, який орієнтує виробників сільськогосподарської продукції на довгострокову перспективу (2030 рік), оскільки інші виявлені програми переважно розраховані на найближчі 3–5 років. Наприклад, задекларована у 2015 році Міністерством аграрної політики та продовольства України «Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015-2020 роки» [10], визначає основні 10 стратегічних пріоритетів розвитку сільського господарства та сільських територій (рис. 2), які можуть стати вирішальними не лише у розвитку сільського господарства, але і Укра-

їни в цілому. У той же час, в окремих наукових публікаціях [7] існує думка, що застосування сучасних інструментів форсайту дасть змогу визначити найсприятливішу модель реалізації вибраних пріоритетів «Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства й сільських територій в Україні на 2015–2020 рр.», зокрема, в таких питаннях, як наближення законодавства України в агропромисловому комплексі до законодавства ЄС, дерегуляції в агропромисловому комплексі, чинників виробництва в агропромисловому комплексі, розвитку аграрної політики у сфері науки, освіти та інновацій, управління виробництвом і ринком в АПК, державної підтримки та оподаткування у сфері сільського господарства, розвиток сільських територій, управління ресурсами в сільському господарстві.

Рис. 2. Стратегічні пріоритети «Єдиної комплексної стратегії та плану дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015–2020 роки»

Джерело: розроблено автором за [10].

Разом з цим, нова стратегія розвитку «3+5», оприлюднена Міністерством аграрної політики та продовольства України на початку 2016 року, передбачає впровадження стратегічних заходів розвитку на базі 3-х найважливіших пріоритетів для агропромислового комплексу: завершенні земельної реформи, забезпеченні прямої державної підтримки малим і середнім аграріям і приватизації державних підприємств, як шлях боротьби з корупцією в галузі. Ці пріоритети доповнюються п'ятьма супутніми напрямками: розвитком ринків збуту, сільських територій, органічного та нішевого виробництва, проектами зрошення і безпекою харчової продукції (рис. 3).

Рис. 3. Основні напрями стратегії розвитку аграрного сектору «3+5»

Джерело: розроблено автором за [11].

Інші експертні описи стосовно розвитку агробізнесу [8] доповнюють попередньо названі стратегії іншими трьома ключовими напрямками, які могли б викликати найбільший інтерес для розвитку сільського господарства будь-якої держави у світі, й України в тому числі: застосування біотехнологій; вдосконалення системи управління природними ресурсами та утилізації природних відходів; вдосконалення технологій виробництва і обробки агропромислової сировини.

Проте, незалежно від того, яка з наведених програм буде використовуватися у розвитку аграрного сектору, в основі кожної закладено подальший розвиток продуктово-ринкової стратегії на підприємствах АПК у цілому. Під продуктово-ринковою стратегією ми розуміємо сукупність стратегічних рішень, що визначають номенклатуру, обсяг та якість продукції і способи поведінки підприємства на ринку. Якісно розроблена продуктово-ринкова стратегія та виконання інших поставлених стратегічних завдань забезпечують реалізацію місії підприємства за умов, що розробка даної стратегії проходить у кілька етапів, зокрема проведена оцінка поточної ситуації на ринку сільськогосподарської та агропромислової продукції, проведена оцінка тенденцій виробництва продукції в країні чи на аграрному підприємстві (залежно від рівні розробки), здійснено планування обсягу продажу виробленої продукції залежно від ситуації на ринку, забезпечено контроль і коригування стратегії.

За результатами 2015 року діяльність агросектору охоплювала біля 70 % (41,5 млн га) загальної площі України, виробництво сільськогосподарської про-

дукції складало 240 млрд грн (12 % від ВВП), а частка експорту продукції АПК становила 38 % (14,6 млрд дол.) від загального обсягу експорту [12]. У той же час, Україна посіла перше місце в світі з виробництва соняшника та виробництва й експорту соняшникової олії, друге — з експорту зернових і горіхів, третє — з виробництва ячменю й експорту ріпаку та ячменю, четверте — з експорту кукурудзи, виробництва меду та горіхів, п'яте — з експорту пшениці. Цей список можна продовжувати і надалі, оскільки переважна більшість усіх основних видів сільськогосподарської продукції потрапили в десятку виробництва або експорту української продукції на світовому ринку продовольства.

Слід відзначити, що сьогодні на світовому продовольчому ринку постерігається жорстка конкуренція практично на всі види продуктів. За таких умов українському товаровиробнику доводиться прикладати значних зусиль щодо просування власної продукції та закріплення на ринку. У 2015 році основним експортним напрямом даної продукції стали Азія, на яку припадає 45,9 % (6,7 млрд дол.), країни ЄС — 28,8 % (4,2 млрд дол.), Африка — 13,7 % (2,0 млрд дол.), країни СНД та інші країни світу — 11,6 % (1,7 млрд дол.). Задля подальшого посилення конкурентних переваг вітчизняних товаровиробників на світовому ринку в подальшому доцільно максимально враховувати напрями розвитку наведених програм, акумулювати зусилля на сумісному просуванні продукції рослинництва, тваринництва та харчової промисловості.

Ми переконані, що застосовуючи форсайт-технологію для розробки продуктово-ринкової стратегії підприємства чи галузі в цілому мають враховуватися *основні тенденції глобальних змін*, які істотно впливають на спеціалізацію аграрних (агропромислових) підприємств, зокрема це *зміни природо-кліматичних умов, зміна екології, зміна споживчого кошику, розвиток генної інженерії та науково-технічного прогресу, зростання чисельності населення у світі, розвиток відновлювальної енергії*.

Враховуючи сказане, головними стратегічними векторами сільського господарства України мають стати забезпечення внутрішніх потреб населення України в якісних продуктах харчування та максимальне нарощування експортного потенціалу країни. Тому, на базі форсайту основними напрямками продуктово-ринкової стратегії аграрних підприємств, які можна об'єднати в окремі стратегічні кластери, мають бути затверджені [13]:

- *збільшення обсягів виробництва основних видів продукції*, які сьогодні формують асортименту політику аграрних підприємств України. При цьому, залежно від природо-кліматичних умов господарювання та ресурсного потенціалу підприємств, необхідно розробити програми розвитку окремих галузей залежно від їх поточного стану. Зокрема, можна виділити 4 групи галузей для яких доцільно розробити окремий комплекс стратегічних заходів: I — олійні культури; II — зернові, картопля, овочі, м'ясо птиці, яйця, мед; III — плоди і виноград, цукрові буряки, молоко і м'ясо свиней; IV — галузі, що практично знищені (льонарство, коноплярство, тютюнництво, хмелярство, вівчарство, шовківництво);

- *виробництво екологічно чистої продукції*: в Україні виробництвом екологічно чистої продукції займаються більше ніж 180 підприємств на площі понад 400,8 тис. га та вже сертифіковане виробництво зернових і зернобобових куль-

тур, олійних та ефіроолійних культур, овочів, кавунів, динь, гарбуз, фруктів та ягід, винограду, грибів, горіхів, меду, м'яса та молока;

- *виробництво біомаси* для біоенергетики, зокрема для виробництва біоетанолу, біодизелю, біогазу та твердого біологічного палива;

- *виробництво нових для України* продуктів харчування, які можуть розвиватися під впливом глобального потепління та з врахуванням основних складових раціону зростаючої кількості населення світу (наприклад, виробництво дешевого білку тваринного походження для країн Азії).

Висновки. Враховуючи зазначене відзначимо, що форсайт є відносно новою технологією обґрунтованого передбачення майбутнього розвитку економіки, яка вже почала використовуватися в Україні. Сукупність методів і засобів, які використовуються при форсайті, дозволяють виявити основні тенденції розвитку економіки підприємства, галузі чи країни та з великою ймовірністю передбачити наслідки діяльності в довгостроковому періоді.

Ми переконані, що форсайт-технології обов'язково будуть широко використовуватися і при довгостроковому прогнозуванні діяльності в агробізнесі. Зокрема форсайт дозволяє якісно розробити продуктово-ринкову стратегію, яка є базисом діяльності будь-якого агропромислового підприємства. Водночас, при використанні даного методу прогнозування, існує значна кількість методів, які мають специфіку застосування в аграрному секторі, про що буде зазначено в подальших публікаціях автора.

Література

1. Федулова Л.І. Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування / Л. І. Федулова // Економіка і прогнозування. — 2008. — №3. — С. 106–120.
2. Федулова Л.І. Форсайт: сучасна методологія технологічного прогнозування / Л. І. Федулова // Економіка і прогнозування. — 2008. — №4. — С. 124–138.
3. Кірнос І. О. Форсайт як інструмент державного стратегічного планування / І. О. Кірнос // Інноваційна економіка. — 2013. — № 6. — С. 31–37.
4. Богачов С. Форсайт як методологія проектування майбутнього / С. Богачов, О. Соловцова // Схід. — 2013. — № 5. — С. 14–17.
5. Рулицька К.М. Доцільність використання форсайту для прогнозування розвитку вітчизняних аграрних формувань / К. М. Рулицька // Вісник НТУ «ХП». — 2013. — № 53. — С. 121–124.
6. Соколов А. Форсайт: вигляд в майбутнє / А. Соколов // Форсайт. — 2007. — № 1. — С. 52–59.
7. Кравченко Т. А. Доцільність використання методології форсайту при розробці Єдиної комплексної стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015–2020 рр. / Т. А. Кравченко // Аспекти публічного управління. — 2015. — № 4. — С. 121–128.
8. Аксьонова О.М. Форсайт: сучасна можливість проектування розвитку сільського господарства [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy/business-sectorsof-the-economy/3060-aksonova-om>.
9. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020–2030 роки) часові горизонти / наук. керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський // Міжнародна рада з науки (ICSU); Комітет із системного аналізу при Президії НАН України; Національний технічний університет України «Київський

політехнічний інститут»; Інститут прикладного системного аналізу НАН України і МОН України; Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку. — К.: НТУУ «КПІ», 2015. — 136 с.

10. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства й сільських територій в Україні на 2015–2020 рр. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/node/16025>.

11. Стратегія розвитку аграрного сектора «3+5» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=21447>

12. Інфографічний довідник «Агробізнес України 2015» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://latifundist.com/ukrainian-agribusiness-2016>

13. Садовник О. В. Форсайт продуктово-ринкової стратегії аграрних підприємств України / О. В. Садовник // International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings. January 29, 2016. Klaipeda: Baltija Publishing. — P.170–174.

References

1. Fedulova L.I. Forsajt: suchasna metodologija tehnologichnogo prognozuvannja / L. I. Fedulova // *Ekonomika i prognozuvannja*. — 2008. — №3. — S. 106–120.

2. Fedulova L.I. Forsajt: suchasna metodologija tehnologichnogo prognozuvannja / L. I. Fedulova // *Ekonomika i prognozuvannja*. — 2008. — №4. — S. 124–138.

3. Kirnos I. O. Forsajt jak instrument derzhavnogo strategichnogo planuvannja / I. O. Kirnos // *Innovacijna ekonomika*. — 2013. — № 6. — S. 31–37.

4. Bogachov S. Forsajt jak metodologija proektuvannja majbutn'ogo / S. Bogachov, O. Solovcova // *Shid*. — 2013. — № 5. — S. 14–17.

5. Rulic'ka K.M. Docil'nist' vykorystannja forsajtu dlja prognozuvannja rozvytku vitchyznjanyh agrarnyh formuvan' / K. M. Rulic'ka // *Visnyk NTU «HPI»*. — 2013. — № 53. — S. 121–124.

6. Sokolov A. Forsajt: vigljad v budushhe / A.Sokolov // *Forsajt*. — 2007. — № 1. — S. 52–59.

7. Kravchenko T. A. Docil'nist' vykorystannja metodologii' forsajtu pry rozrobci Jedynoi' kompleksnoi' strategii' rozvytku sil's'kogo gospodarstva ta sil's'kyh terytorij na 2015–2020 rr. / T. A. Kravchenko // *Aspekty publichnogo upravlinnja*. — 2015. — № 4. — S. 121–128.

8. Aks'onova O.M. Forsajt: suchasna mozhlyvist' proektuvannja rozvytku sil's'kogo gospodarstva [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/economy/business-sectorof-the-economy/3060-aksonova-om>.

9. Forsajt ekonomiky Ukrai'ny: seredn'ostrokovyj (2015–2020 roky) i dovgostrokovyj (2020–2030 roky) chasovi goryzonty / nauk. kerivnyk proektu akad. NAN Ukrai'ny M. Z. Zgurovs'kyj // *Mizhnarodna rada z nauky (ICSU); Komitet iz systemnogo analizu pryPrezydii' NAN Ukrai'ny; Nacional'nyj tehnicnyj universytet Ukrai'ny «Kyj'vs'kyj politehnicnyj instytut»; Instytut prykladnogo systemnogo analizu NAN Ukrai'ny i MON Ukrai'ny; Svitovyj centr danyh z geoinformatyky ta stalogo rozvytku*. — Kyj'v: NTUU «KPI», 2015. — 136 s.

10. Єдина комплексна стратегія розвитку сільського господарства і сільських територій в Україні на 2015–2020 рр. — Mode of access: <http://minagro.gov.ua/node/16025>.

11. Стратегія розвитку аграрного сектора «3+5». — Mode of access: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=21447>

12. Інфографічний довідник «Агробізнес України 2015» — Mode of access: <http://latifundist.com/ukrainian-agribusiness-2016>

13. Sadovnyk O. V. Forsajt produktovo-rynкової стратегії аграрних підприємств України / O. V. Sadovnyk // *International Scientific-Practical Conference Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization: Conference Proceedings. January 29, 2016. Klaipeda: Baltija Publishing*. — P. 170–174.

РАЗВИТИЕ ФОРСАЙТА И ЕГО ВЛИЯНИЕ НА ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ПРОДУКТОВО-РЫНОЧНОЙ СТРАТЕГИИ АГРОБИЗНЕСА В УКРАИНЕ

Садовник А.В., канд. экон. наук, ГБУЗ
«Киевский национальный экономический
университет имени Вадима Гетьмана»

Аннотация. В статье приведены основные определения понятия «форсайт», тенденции развития функций форсайта от «треугольника» до «ромба» и представлено собственное видение автора о возникновении «пятиугольника форсайта». Описаны первые попытки разработки форсайта экономики Украины, проанализировано место сельского хозяйства в данном прогнозе и установлены общие принципы между существующим форсайтом экономики Украины и стратегиями развития агробизнеса, утвержденные на государственном уровне. Дополнительно определены основные направления продуктово-рыночной стратегии, которые должны учитываться при разработке форсайта развития агробизнеса в Украине.

Ключевые слова: форсайт, агробизнес, прогнозирование, продуктово-рыночная стратегия, аграрный сектор, стратегические кластеры.

THE DEVELOPMENT OFFORESIGHT AND ITS IMPACT ON THE FORECASTING OF THE PRODUCT-MARKET STRATEGY OF AGRIBUSINESS IN UKRAINE

O.Sadovnyk
SHEE «Kyiv National Economic University
named after Vadym Hetman»

Abstract. The basic definitions of «foresight» and trends of the development of a foresight function from the «triangle» to the «diamond» are given in the article. The own vision of the author about the appearance of the «foresightpentagon» is considered. The first efforts of the development offoresight of Ukraine's economy are described; the place of agriculture in this forecasting is analyzed and the common principles between existing foresight of Ukraine's economy and the strategies of agribusiness development, which were adopted at the state level, are determined. Additionally, the basic trends of the product-market strategy, which should be considered in the development of foresight of agribusiness in Ukraine, are defined.

Keywords: foresight, agribusiness, forecasting, product-market strategy, agricultural sector, strategic clusters.

Стаття надійшла до редакції 06.10.2016